

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda
Lyceumi nyomda. — Kiadó-hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Az 1541-diki gyalui egyezkedés oklevelei. (IV. közlemény.) — Kemény János leveles tárczájából. (III. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Az 1836-ban elfogatott Lovassy László és társainak pöréhez. (IX. s befejező közlemény.) Közli K. Papp Miklós. — Gróf Nádasdy Tamás nádor életéhez. Közli Szilágyi Sándor. — Gritti életéhez. Közli Szilágyi Sándor. — Bethlen János bizonyosság levele Theököly István mellett. Közli Szilágyi Sándor. — A Gancs család monographiájához. Közli Szinnyi József. — Gr. Petki Annához intézett levelek. (II. közlemény.) — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (IX. közlemény.)

um cum regina Isabella initorum. Registrata et collata.

Ferdinandus etc. Memorie commendamus et fatemur tenore presentium significantes quibus expedit vniuersis. Cum inter nos atque serenissimam principem dominam Isabellam reginam Hungarie, Dalmatie, Croatiae etc. viduam affinem nostram charissimam atque eius consiliarios medio magnifici fidelis nobis dilecti Casparis Seredij partium superiorum regni nostri Hungarie capitanei, mandatarij et procuratoris nostri ad id specialiter deputati, certus concordie tractatus initus et conclusus, atque demum per nos ratificatus fuerit, prout in literis nostris desuper confectis ad quas impraeiudicialis habeatur relatio, plenius continetur, nosque intendamus atque velimus, ea que sic ut prefertur inter nos conclusa sunt exequi et conditionibus nobis incumbentibus uti par est satisfacere, et nihil eorum omittere, que ad stabiliendam vniorem pacem et concordiam pertinere uideantur, jdcirco animo deliberato et ex certa nostra scientia deputauimus et constituimus, ac per presentes deputamus, et constituimus eundem Casparem Seredij de cuius prudentia, fide, integritate, virtute et in rebus gerendis dexteritate plurimum confidimus, in mandatarium et commissarium nostrum, eidem plenam et omnimodam potestatem facientes, quod possit et valeat cum dicta serenissima regina vidua in negotijs tam ipsam quam filium suum concernentibus cumque illius consiliarijs in cuiusque ipsorum rebus et causis, ea, que ad executionem tractatus concordie inite et conditionum in eo com-

Az 1541-diki gyalui

EGYEZKEDÉS OKLEVELEI

(A bécsi cs. titkos levéltárból).

XI.

Ferdinánd király a gyalui egyezség végrehajtására se végett az Izabella királynéval és tanácsosaival folytatandó tárgyalásokra Serédi Gáspárt teljhatalmú biztosává nevezi ki. Kelt Bécsben 1542. oct. 18-dikán.

Mandatum super executione tractatu-

prehensarum quoquo modo spectant, secundum instructionem et informationem nostram, quam super ijs a nobis singulariter accepit, agere et huiusmodi executionem procurare et ad effectum perducere, omniaque alia et singula ad unionem et executionem predictam faciendam pertinentia agere, dicere, tractare et concludere, non secus ac si nos illis ipsis omnibus coram interessemus, etiam si talia forent, que mandatum exigent, magis speciale, quam presentibus est expressum. Promittentes in verbo nostro regio, quod nos quicquid prefatus Caspar Seredj ut prefertur egerit, concluderit et exequutus fuerit, ad omne perpetuo ratum gratum validum et firmum habiturj nec contra ea vel eorum aliquod directe uel indirecte quouis nomine colore uel ingenio acturj dicturj facturj vel venturj sumus. Dolo et fraude postpositis penitus et semotis. Harum testimonio etc. etc. Datum Vienne die 18. Octobris 1542.

Hátára jegyezve: Mandatum in personam Casparis Seredij super executione tractatum cum regina Isabella initorum de anno 1542 cum quibusdam alijs hac in re.

(Eredeti fogalmazvány.)

XII.

I. Ferdinánd király Serédi Gáspárnak teljes főhatalmazást ad, hogy a gyalui egyezkedés értelmében Izabella királynét a részére kikötött évi 12,000 forintra nézve az ő nevében biztosithassa s vett utasítása szerint teljesen kielégithesse. Kelt Bécsben 1542. oct. 18-dikán.

Mandatum in persona Casparis Seredij super deputatione 12 m. florenorum regine Isabelle etc. persolutorum. Registrata et Collata.

Ferdinandus etc. Recognoscimus et profitemur tenore presentium significantes quorum interest vniuersis, quod nos confisi de fide prudentia et in rebus agendis dexteritate magnifici fidelis nobis dilecti Casparis Seredij partium superiorum regni nostri Hungarie capitanei nostri, eidem plenam facultatem potestatem et auctoritatem dedimus et concessimus, imo damus et concedimus per

presentes, serenissimam principem dominam Isabellam super deputatione duodecim millium florenorum iuxta contenta superioris tractatus inter nos et ipsam medio prefati Casparis Seredij et consiliariorum dicte regine Isabelle in Gyalw habiti et initi annuatim persolutorum nomine et loco nostro certam et securam reddendi, penitusque contentandj iuxta mentem et voluntatem informationemque nostram, quam desuper a nobis singulariter accepit. Promittentes in verbo nostro regio, quod nos totum id et quicquid per dictum Casparem Seredij vtpote mandatarium et commissarium nostrum in premissis actum, tractatum, transactum et conclusum fuerit, perpetuo ratum, gratum, firmum atque validum habebimus et conseruabimus, et non contraueniemus quouis quaesito colore uel ingenio, omni dolo et fraude penitus postpositis et semotis. Harum testimonio literarum etc. impressione etc. Datum Vienne 18. Octobris 1542.

(Eredeti fogalmazvány.)

XIII.

Izabella királyné tudósítja Serédi Gáspárt, I. Ferdinánd király biztosát, hogy a gyalui egyezkedés értelmében kész volna Erdélyből Szepes várába költözni, azonban ezt most Péter moldvai vajda betérése miatt nem teheti. Kelt Gyalu városában 1542 november 20-dikán.

Isabella dei gratia Regina Hungarie Dalmatie croatie etc.

Magnifice domine nobis sincere, dilecte, gratum est nobis quod ex literis Sinceritatis vestre intelleximus serenissimum dominum Romanorum Hungarie Bohemie etc. Regem nostri gerere curam, et prouidere vt honestam comitiuam Scepusium vsque habeamus, et tanto id gratius est quod ea prouincia sit humeris sinceritatis vestre demandata, quam credimus nobis animo et prompto et alacri inseruituram, id quod nos eciam gratia nostra semper recognoscere et per occasionem illi referre studebimus, quod exitum nostrum attinet, nos habemus *) bonam voluntatem

*) In alio simili exemplari: „haberemus.“

secundum pactiones cum maiestate sua regia initas eciam nunc exire sed ingressus magnifici Petri Waijuode Moldauiensis, qui est in visceribus regni, et miseros colonos taxat, opprimit, est impedimento, quominus sinceritas vestra intrare possit, si enim aliquid perciperet de aduentu gentium illius, proculdubio ex regno non exiret, et induceret non solum Vaiuodam Transalpinum, sed et Thurcas in regnum, que res tum regno nocumento esse possit, tum maiestati regie magnas afferret difficultates, propter quas remouendas pro bono maiestatis sue regie hic permanere nos tamdiu oportet, quoad ex regno exeat, preterea castrum Scepusiense per homines nostros prius esset occupandum, quam illuc veniremus, vt victualia tempestiue ordinare et imponere curaremus, jnterim tamen sinceritas vestra cum gentibus suis sit parata, vt cum opus fuerit statim adesse valeat, bene valeat sinceritas vestra. Datum in castro nostro Gijalw feria secunda proxima post festum Beate elijzabethæ vidue anno domini M^o D^o XLII°.

ISABELLA REGINA mp.

In cedula vero scriptum est.

Dominis consiliarijs nostris videtur esse expediens, quod sinceritas vestra literas reuersales serenissimi domini Romanorum Hungarie et Bohemie etc. Regis manu subscriptas ad nos per hominem fidum adhuc ante aduentum suum transmittat.

Kivül: Magnifico domino Gasparo Seređij partium superiorum capitaneo sincere nobis dilecto etc.

(Egykorú másolat.)

KEMÉNY JÁNOS leveles tárczájából.

Kemény Jánosnak, az évkönyvirónak, a két Rákóczy tanácsurának s későbbi fejedelemnek alább közlendő s nem mindennapi történeti beccsel bíró levelei

1649—1661 közt keltek.

Közli: Szilágyi Sándor.

1651. Apr. 24.

VIII.

Alázatos szolgálatom ajánlása után ki-

vánom, hogy az úr Isten Nagyságodnak napjait sokasítsa és minden dolgait boldogítsa.

Nagyságodnak két rendbeli méltóságos leveleit vöttem alázatosan, értem az lakadalomra rendelt újabb terminust is, kit engedjen isten nagyságodnak szerencsésen megérhetni.

Az urunk kimeneteli mely kétséges, sőt ugyan reménytelen is legyen, azt mind okaival együtt nagyságod jól érti; nekünk s kiváltképen nekem is, ha akadályunk történének, bizonyára szívem fájdalmával lenne, melyet részemről nagyságos uram istennek reám bocsáthatandó valamely látogatásán kívül semmi magam dolgáért el nem mulatok, hanem félek igen attól, vagy portáról érkezik oly resolutio, vagy kozákoknak oly progressusok, az mely bele ne egyvelitsen bennünket az szomszédásnak galibájában, s valami rezgelődésünknek ne kellessék lenni, ki ha leszen, tudja nagyságod, részetlen én nem lehetek, sőt ha ugyan kelletnék lenni valaminek, minekelőtte nagyságtok közül valamelyiknek személyének szerencsétetése lenne, annakelőtte aligha énnekem nem kellene előljáróban experiálnom, mint való utat engedne isten nagyságtoknak tovább való dolgaiban; ezekhez képest javallanám azt, ha nagyságtok idején correspondeálna urunkkal ez casus felől és lenne oly dispositio, hogy ha nem egyink, másink felelhetne meg az nagyságod mostani dolgában is az szolgálatnak, mindazáltal nagyságos uram, mint irám feljebb is, én mindkét állapotra készen tartom magamat, valamelyikre isten segít és nagyságtok fordít.

Az palota ha tisztességes feltett mennyezettel leszen, nekem úgy tetszik, nem kell fenýóagzni. Az egyéb dolgokról nagyságodat urunk ő nagysága bővön tudósította, azokról való írással nagyságodat nem terhelem; érti nagyságod mind az portára lött expeditiót, mind az kozákokét és pro futura cautela palatinus uramhoz való instructiót s érsek uramnak tött választ is.

Meg nem irhatom nagyságodnak, mine-mü busulásommal esék értenem nagyságod jámbor szolgáján történt esetet, kinek isten-

uek hála pedig nagyobb nyavalyája nem történt és ha nagyságod jó tetszése leszen, behozatván Marczy Bán uramat, kész vagyok törvényt láttatnom és érdemek szerént büntettetnem jobbágyot, reménységem olyan van, valamint én nagyságodnak kegyelmessége felől megnyugodt elmével vagyok, hogy nagyságodnak parancsolatjából keresik ez alkalmatlanságokat nagyságodnak jámbor szolgálói, ugy nem is én akaratomból vétének ő kegyelmeknek jobbágyim, de kérem-alázatosan nagyságodat, méltóztassék kegyelmesen mind megérteni s mind meg is orvosolni. Nem tudom, fataliter van-e, vagy ugyan magok közt való collusióból elhagyom néhány rendbéli cselekedeteket ő kegyelmek közül némelyiknek, hanem, tudja nagyságod, minap is busitám nagyságodat; Thorma nevű ifju legény szolgálja Lóna nevű faluból tisztviselő jobbágyomnak jó paripáját minden szükség kívül elvivé nem Thordáig, nem Kolozsvárig pedig, hanem ott megpatkoltatva, hova tötte, ő tudja; azon legény két renden is szolgálással böcstelenül bánt, im ez mostani is az igaz utból szokatlan, és mind postáktól, mind egyéb rendektől járnai szokatlan utakra devertalván, az holott magam is életemben háromszor ha voltam; nem faluban, nem biró házánál, hanem mezőben, utban vonván lovat, mit hozott ki belőle. Az isten látója szívemnek, nem tartom drágábbnak jobbágyom lovát életemnél, az kinek késedelmezését is nagyságtokért nem szánom, de ez így elébb menván, elpusztithatják hitvány emberimet is, de feljebb rettegem azt, hogy nagyságtoknak haragjokban ejtenek, könyörgök azért alázatosan mégis nagyságodnak, ne ítéljen idegenül felőlem és oltalmazzon meg is e féle alkalmatlanságoktól, lássék meg rajtam az nagyságtok gratiája és kicsiny tekintetemnek létele, de hazánk közönséges szabadsága is ne bántódjék meg; igazsággal írom nagyságod méltóságáért is, mert ha az én jószágomon ez esik, én rólam mások micsoda példát himeznek, nagyságod bölcsen megítélheti. Országunk törvénye szerint rendi van az postaságnak, falukon, várasakon birák által szokták változtatni, különben tilalmos vonni. Busításomról nagyságodat alázatosan követem, és nagyságod kegyelmességét várván, ajánlom

az szent istennek nagyságodat. 1651. 24. aprilis Albae.

Nagyságodnak alázatos szolgálja
KEMÉNY JÁNOS m.p.

Asszonyunk ő nagysága kegyelmes parancsolatja szerént az gazdák certifikaltatására gondom leszen.

Ez irásom alatt vöttem alázatosan nagyságod méltóságos levelét, az több dolgokról ujabban való irásommal nagyságodat nem terhelem, az lengyelországi dologból nagyságodnak hogy akaratját tudni kívántam, isten látja senkitől nem subordináltatva, hanem magam curiositásából cselekedtem, mert ugyanis alterutram partem resolválni kell nagyságodnak magát, ha az fejedelem nem, nagyságod reá venné is magát azon próbára, és asszonyunk ő nagysága is megengedné-e. Én nem tudom, politice irtam-e, de az válasz reá mesterségesen van; mindazáltal ugyancsak fennmarad azon bizonytalanság.

(Az egész levél Kemény saját írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1651. Decz 19.

IX.

Kegyelmes Uram, fejedelmem; az úr isten nagyságodnak napjait sokasítsa és minden dolgait *stb.*

Alázatosan elvöttem nagyságod méltóságos levelét, örömmel értem egészségét, kit isten hosszassá tegyen, asszonyunknak ő nagyságának egészségében való fogyatkozását állassa helyre, ugyanis úgy szokták titkolni az köszvént egyelsőben. Istennek legyen hála pedig portáról is nagyságodnak minden jó hírei vannak; az uristen nevelje nagyságod tekintetét az egész világon és tegye kedvessé személyét. neve dicséretire, tiszteletinek előmozdítására és nemzetünk javára. Oh, ki nagy szükségünk van arra kegyelmes uram; vaj mely sok rosra hanyatlott állapotokat néztem ki csaknem mintegy tükörből csak én is kegyelmes uram nagyságotól eljüvetelemtől fogva, melyekről való irásommal nagyságodat most nem terhelem. — Jussuff vezér pasának kedveskedni, jó akaratját nem csak conserválni, hanem sőt urgeálni igen szükség. Az moldvai vajda dolgáról hatalmas jó az alkalmatosság-

adás, könnyebb az kiugratása, mintsem kérekeríthetése; de nagyok az consideratiók, kiváltképen Radzivilre és lengyelországi jüvendő állapotokra nézve, erről, kegyelmes uram, derekason kell gondolkodni és discurrálni, már isten nagyságtokat megegyeztetvén asszonyunkkal és az úrral is. Siasu pasa ha meg nem hal, esmét nagy állapotra megyen. Mivel, kegyelmes uram, én is az nagyságod szolgálatjára menő utamat continuálom, nem terhelem nagyságodat hosszas írásommal, hanem kívánom istentől, engedje nagyságodat kedves egészségben láthatnom. 1651. 19. Decembris estve, Zilahon

Nagyságodnak méltatlan szolgálja

KEMÉNY JÁNOS m. p.

Alább ugyancsak Kemény János kezével: Palatinusnak, Wesseléninek való írás is, kegyelmes uram, alkalmasobbságú leszen nagyságtoknak egymással való szembenlétele után.

Külczim: Az én kegyelmes uramnak, az erdélyi méltóságos fejedelemnek adassék.

(Az egész levél Kemény írása.)

(Eredetije a m. k. kám. levéltárban.)

1651. Dec. 28.

X.

Kegyelmes uram fejedelmem. Az ur isten nagyságodnak napjait sokasítsa és minden dolgait boldogítsa szerelmesivel együtt.

Alázatosan elvöttem nagyságod méltóságos levelét az inclusumokkal együtt, Palatinus uram levelére az választ concipiáltam, csak röviden, mivel az másik levélben nagyobb részént van ezekre válasz; Szuhay uram írását is látom. Én Balku Pálhoz nem kétkedhetem, egyébiránt is, de annál inkább, hogy egyik fia nagyságod méltóságos udvarában van, másikat most tractálja általam az pataki scholában való küldésre asszonyunknál, leányát is Gaborjaninak nagyságod bizodalmasában adta; öreg s gyakran köszvényes ember, soka van, melyet féltsen, paraszti állapotjához képest religiosus ember is, gyermekét még az okatlan állat is úgy szereti, gyakran halált szenved miattok; Jósza Mihályhoz is én nem gondolkodnám ugyan,

mindazáltal ő pápista legény, szivét isten látja, külsőképen nem nyughatatlan elméjű ember. Az hajduk hogy nem igen kedvelik, most ott kinn létemben értetem bizonyosan, jobban is öszvehordom őket Német Mártonékkal s több kapitányokkal is, kikkel perel az appellatióknak nem transmittálásáért, kiről nagyságodnak emlékezem, megírom, hogy observálja az régi usust. Azt elhiszem kegyelmes uram, mind hogy igyekeznek praktikálni, mind pedig hizelkedni s kedveskedni, nagyságodtól idegeníteni az embereket. Halottam azt én is, az vármegyék lovasit ezelőtti conscriptiokor ő általa küldték volt fel az vármegyék, akkor igen kedveskedett neki Vesseléni, de Palatinusnak írni arról csak suspitio levén inkább, mintsem valóság, nekem nem tetszik, arról az részről is együld nagyságtokhoz tartó és vallásunkon levő rendekkel hasonlót fognak cselekedni, hanem inkább csak vigyázni kell alattomban és megkapadni afféle dologban járó emberek, egyébiránt ravaszabbul praktikálnak ők is; Fekete Lőrinczcel nem tudom nagyságodnak semmi titkának közlését, ha pedig nyughatatlankodik, így eshetik meg hamarább, kötelessége, zálogja levén benn, mintsem feleségéhez maga emberi jüjjenek menjenek, annak alkalmaságával másokkal is egyre praktikáljanak. Szuhai én előttem is panaszkodott, de eléggé assecuráltam nagyságod méltóságos nevével és kegyelmességével, és hogy nagyságod az ő félelmeknek megorvoslását nem Wesselényvel, hanem derekasb helyen kezdette.

Palatinus uram, én úgy reménlem, azokat az írásbeli praktikát fogja szorgalmaztatni, melyeket amaz hosszas gyűléskor Posonból Bornemisza Ferencztől elloptak vala, mindazáltal nagyságod tudhatja kegyelmesen, ha más levél felől valamelykori írásában tött volna emlékezetet. Kénosi ha nagyságodhoz megyen, talám nem ártana ugyan jól eleiben adni, az Ugron poraranyval való kereskedését ne hallgatná el, ha akarná, s maga dolga volna, feltalálta volna utját eddig is, hol és mint kellene persequálni. Ezek után az ur isten nagyságodat tartsa kedves egészségben. 1651. 28. decembris Géren. (Gerend.)

Kegyelmes uram, szánakozással értém

szegény Bakos uram szomorúságát, noha annyival alkalmatosban kiveszi már magát onnan. Immár ő kegyelme is öreg legény, nehéz az öregség, nehezebb mást találás.

Palatinus uram aligha nem magát érti, az hol irta, ő felsége remediálta az injuriát, mesterséggel akarják ad partes attrahalni, hogy ne opponálja magát az többinek.

Nagyságodnak méltatlan szolgálója

KEMÉNY JÁNOS.

(Az egész levél Kemény írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

Az 1836-ban elfogatott

LOVASSY LÁSZLÓ ÉS TÁRSAINAK PÖRÉHEZ.

Közli: K. Papp Miklós.

Bihar vármegye közgyűlésének irományaiból.

(Vége.)

A 4-ik sz. alatt felhivott melléklet.

Tekintetes Királyi Törvényes Tábla! Éretlen koru fainknak nyolcz hónapok óta katonai fogságbani sanyargattatásukon mélyen kesergő atyai sziveinket összeroncsoolta ugyan már azon aggodalomból eredett busító fájdalom, hogy ellenek a kir. fiscus által az 1567: 27-ik cikkelybe ütközőleg kezdett per, noha Verböczy II-ik Része 54-ik cikkelyének 7-ik §-a, s 1604-iki: 18-ik és 1638-diki 24-ik törvénycikkelyek a perlekedési rendet megtartani parancsolnák, s különösen az utóbbi világosan mondaná: ne sua Majestas alio extraordinario jure quam Fisco per articulos competente utatur,“ s az 1805-ki azt rendelné „ut incusati Judicium in ordinaria Juris via recipiant“ — a törvénykezésnek rendes folyama pedig a szokatlan titkolódzásról semmit nem tudna, de a nyilvánosság az igazságnak el nem mellőzhető garantiája, a szabad védelem pedig nemcsak az alkotmányos polgárnak, de az embernek is általános, el sem idegeníthető joga volna, — mégis törvényeink s törvénykezésünk előtt ismeretlen titoktartási eskü mellett a nyilvánosság kizárásával kezdetett

s folytatódik, — s a vádlottak által választott ügyvédek a munkálódástól elzáratván, helyöket a vádló fél által rendelt s neki hittel kötelezett személyek foglalták el, s e szerint gyermekeink pártoló nélkül maradtak, noha tudva van „causam iniquam fovere praesumitur, qui omnes procuratores pro se conduxit, et nullum pro adversa parte reliquit.“ Azt reménylünk azonban, hogy a kir. fiscus ezekre figyelmeztetődván, a szokott s bévett nyilvánosság ösvényére fog lépni s megemlékezik Antigonusnak Marsiashoz intézett azon mondásáról: „Melius inforo et omnibus audientibus res agetur, si nihil injuste facere in animo est,“ de hittük azt is, hogy az 1659-diki 45-ik s Ulászló 1-ső D. 10-ik cikkelyei értelmöknél fogva az oly nemü parancsok, melyek a törvénykezési bévett rendszert változtatni kívánják, a tekintetes eljáró bíróság által el nem fogadtnak. Azonban óhajtásink s reményeink nemcsak hogy nem teljesültek, hanem temérdek fájdalomaink s sérelmeink ujjal tetéztettek, mert eddig legalább keserveink tengerébe néha néha enyhítő balszámot csepegtetett az, hogy bár katonai, királyi fiscusi ellenőrségek kíséretében, de mégis csak megnyitlak olykor számunkra a szenvedők tömlöczének ajtai, s azokat atyai karjaink közé szoríthatván, szemünkkel meggyőződésből nyujthattuk a roskadó anyáknak azon vigasztalást, hogy gyermekeik élnek, hogy, a mennyire tömlöczben lehet, egészségesek, s hogy ártatlanságuk erős érzete nemes öntudással tartja fel őket ezernyi méltatlanságok között szilárdul, hajthatatlanul. De már e kis vigasztalásnak is vége van, s az ürmnek pohara csordultig tölt. Ugyanis e hónap elein én Lovassy István fiamat akarván meglátogatni, a katonaságnál találtam akadályt, a királyi ügyek igazgatója elnöki rendelést vett volt a főcancellártól, hogy az atyáktól meg ne tagadtassék a látogatás, közlötte e rendelést a katonai parancsnoksággal, de sikeretlenül, s mindaddig, mig az illető katonai felsőbbbségtől, mint említettni hallám, a főhaditanácstól nem kapott utasítást, fiamat nem láthatám. Ki hitte volna, hogy Magyarországnak polgári személy s nemes felett ily kizárólag katonai hatalom uralkodjék? — most azonban még

ily uton sem láthatjuk több gyermekeinket, mert a méltóságos kir. ügy igazgató ur tudunkra adá, miképen ő cs. kir. főhercezségétől, az ország nádorától folyó hónap 17-ről parancs érkezett, hogy minekutána a per a foglyokkal közöltetni fog, ő főhercezsége különös engedelmé nélkül hozzájuk az atyáknak se engedtessek bemenetel, s engedelem mellett is csak úgy, hogy a kísérő személy felvigyázzon, nehogy a peres környülményekről az atya s fiu csak egy szót is váltsanak. Végre pedig mindezek után a királyi ügyek igazgatója ő méltósága feljelentvén ő cs. kir. főhercezségének, hogy fiaikat óhajtanánk látni, e kívánság teljesítése a perek eldöntésekig egyenesen megtagadtattott; ezen váratlan tilalom okául ezt adván ő méltósága, hogy mivel felsőbb rendelkezések következtében ezen pereknek titokban kellene vitetniök, ha a pernek a vádlottakkali közlése után megengedtetnék, hogy az atyák fiaikkal szóljanak, természet szerint kívánni sem lehetvén, hogy beszédjük a perre egy két szóval ki ne terjedjen, a titok felfedeztetnék, s a felsőbb rendelkezések célja el nem éretnék. — Tekintetes királyi Tábla, lefojtva mindazon érzelmeket, miket e tilalom ronsolt kebleinkben felélesztett, egyszerű előterjesztésünk folytában csak annyit emlitünk, hogy e szerint azon természeti kötelek egészen megszagattattak, melyeket az atya és fiu között egész halálíg oldhatatlanokká tett az isteni gondviselés; a boldogtalan ifjaknak, miután első ifjuságuk tapasztalatlan éveiben fogságra vetve s felségsértési vádakkal terhelve, a szabad védelem alkotmányos és emberi jussától megfosztattak, a titoknak borzasztó rejtelméi között Istenbe s bíráik törvényességébe vetett bizodalmokon feljül azon egyetlen vigasztalások maradott volna, hogy a sors viszontagságaiban megedzett férfiakat is kételkedésbe merithető hosszas fogság közepette néha néha az atyák tanácsát, mint különben is még kiskoruak hallhassák, s azon nyugtató hiedelem, hogy az atyák környülmény szerintén el nem mulasztják oltalmukra minden lehető törvényes lépést megtenni. — Mi ugy gondoljuk, hogy a fiut az atyának tanácsától elzárni rettenetes dolog, minek nevezzük tehát azt, hogy

még látogatásunktól is elzártnak, s éppen azért zártnak el, nehogy valamikép megmondhassák szüléiknek, mivel vádoltatnak, s nehogy a szülék boldogtalan helyzetükben őket tanácsal segíthessék. — Óhajtottuk mi, tekintetes kir. Tábla, hogy a perek a vádlottakkal s mi velünk is, mint természet s. törvény szerint gyámjaikkal, közöltessenek, mert megfosztatván a szabad védelemtől, ki gondoskodjék oltalmukról, ha mi atyák nem gondoskodunk? s miként gondoskodhassunk, ha nem tudjuk mivel vádoltatnak? Ime közöltetik velek a per, mi velünk nem, közöltetik akkor, mikor a vádló fiscus, azon kormány rendelte védlök, kiket védlöknek soha el nem ismerünk, a pert már ítélet alá bocsátják és közöltetik úgy, hogy arra nézve még csak az atyai tanács, az atyai segedelemler jó voltával se élhessenek, az ily közlés a színlésnek borzasztó játéka, s hasonlít ahhoz, ki balkezevel ételt nyujt az éhezőnek, de kivont kardot tart jobbájában, hogy levágja kezét, melylyel a nyujtott élelemhez nyul. — E rettenetes helyzetben csak a néma könyv s a hangos panasz között választhatván, ez utolsóhoz kényszerít nyulni az atyai kötelesség, az atyai fájdalom, e kettős inger következtében nyilván ellene mondunk minden lépésnek, mely a védelemnek egyedül fennmaradott egyetlen egy töredék csatornáját, az atyákkali közlekedést elzárja, ellene mondunk minden cselekedetnek, mely az atya és fiu közötti természetes szent kötelet megszagatja, a tekintetes királyi táblához, mint a per folytatását törvényszerüleg kormányozható törvényes bírósághoz felsóhajtnak aláztatosan esedezvén, hogy bennünket s a vádlott alpereseket a bepanaszlott ujjabb sérelemtől kegyesen megóvni, s fiaink tömlöczének ajtait legalább nekünk, az atyáknak, olykor olykor megnyittatni méltóztassék. — Mély tisztelettel maradván, Pesten, Január 27-n 1837. A tekintetes királyi törvényes táblának alázatos szolgálái Tormássy Lajos m. p. és Lovassy István m. p. — Hogy ezen másolat a t. kir. I. Táblához beadott eredetijével megegyezik, ezennel bizonyítom. — Pesten 19-ik február 1837. Morvay Antal t. k. I. Tábla hites jegyzője (P. H.)

22. Végzés. 1837.

Ezen folyamodásban oklevelekkel támogatva felfedezteteket, melyeket az e tárgyban már több ízben előfordultakat szomoruan igazolják, fájdalmas érzéssel értették a megye rendei, annyival inkább, a mennyivel bizonyosabb az, hogy az ország nádorától ezen ügynek törvény és törvényes szokás elleni menetelét helyeselő választ vévén, ezen most tapasztaltak érzékenyül aggódtatják a megye rendeit azeránt, hogy az országnak nádora, ki az 1485-ki törvények szerint az egész országot illető törvénytelenések esetében azoknak elhárítására törvényesen kötelezett országos legfőbb tisztviselő, azok tömegének szaporítására segédkezeket nyújtani s a királyi ítélő táblának a perek folyamatjára nézve törvényellenes parancsolatok által megkísértett függetlenségét azok ellen hathatósan védni, s a nemzetnek benne helyheztetett, de megrázkódtatott bizodalmit fentartva ápolgatni elhatározottan késedelmes miképen lehetne, s minekutána e részben még ő felsége nevével is elutasító, sőt feddő választ nyertek, ezen az egész országot szomoruan érdeklő s polgári személyes és vagyonbeli bátorságot, a törvényt nem ösmerő önkény alá szorító méltatlanságok orvoslásának azon egyedüli módját látják, hogy az ügynek egész menetele sérelemképen az országnak közelebbi gyűlése elébe terjesztődjön s a felségsértési vád, s annálfogva idézés nélküli elfogatás alá tartozó esetek törvény által világosan elhatározottassanak. Mely sérelemnek a fentebbi célra való kidolgozására megbízódik táblabíró Fényes Károly ur előlülése alatt táblabíró Krajnik Alajos, táblabíró s levéltárnok Jakab Mihály, főszolgabíró Csanády Ferencz esküdtjével, tiszti első alügyvéd Ercsey Zsigmond és az előterjesztő főjegyző oly móddal, hogy mivel a megye rendei mind eddig sem kívánták magokat meggyőzni arról, hogy ezen törvényellenes munkálódások az országnak kormányára szerződés mellett emeltetett családból származott az ország alkotmányának sérthetetlenül megtartására letett törvényes hitnek mellőzésével királyunk ő felsége tulajdon megegyezésével, hozzájárulásával történhetnének, ennélfogva ugyanazon

biztosság készítsen felirási javallatot királyunk ő felségéhez, egyszersmind az ország nádorához az eránt, hogy az 1827-ik esztendei 3-ik törvénycikkely értelmének folytán királyunk ő felsége az ezen sérelmet eszközölő tisztviselőknék érdem szerinti megbüntetése mellett a sérelmet az ország eránta való bizodalmitának zálogául orvosolván, végképpen megszüntetni, — nádor ő felsége pedig ezen törvényes óhajtásnak teljesülésében sikeres haladással munkálódni s eszközölni méltóztasson, miképen a közelebbi országgyűlésen gyászosan ne kellessen emlegetődni arról, hogy a közelebb mult évtized alatt tartatott három rendü országos gyűléseknek törvénycikkelyei által többszörösen biztosított alkotmányszerrel azoknak elnézése mellett, kiket az egész nemzetnek szabad akaratu hozzájárulása elévesülést nem ösmerő természet adta, s törvényes jogainak ideiglenes általadásával annak minden lehető viszontagságok elleni védelmére teljes hitü bizodalommal felmagasztalt. — Kelt Bihar vármegye 1837-ik évi Bőjtelő hava 27-ik s több napjain N.-Váradon tartott közgyűlésében.

GRÓF NÁDASDY TAMÁS
nádor
ÉLETÉHEZ.

Közzli: Szilágyi Sándor.

Az alább következő levél azon kérdés eldöntéséhez, zha vajjon hive volt-e Nádasdy Tamás a reformációnak, nem érdektelen és fontosság nélküli adalékkal járul.

1559. Sept. 11.

Servitutis meae commendationem perpetuam.

Ad Vestram dominationem Illustrissimam literas quas hoc momento accipi breviter respondeo, quisquis enim is est qui eas mihi attulit, intra horam se abiturum nunciat sive ego aliquid scribere decreverim sive tacere. Gravis illa et plena confusionum delibatio, quae iam dudum orbem vexat christianum, hunc eventum habuit ut retinere utrinque dogmata liceat, salua tranquillitate publica, tamdiu dum controversiae fuerint

per concilia disceptata. Nec tam affectant concilia Pontificii, quam catholici, sperant enim hi se victores fore. Ex ea summa, quae ab Imperii Principibus ante biennium Caesari fuerat destinata, quod vingenta millia nondum sunt numerata, haec primo loco Majestas Caesarea accipiet, deinde quingenta millia annua toto quinquennio. Cum illud ab ordinibus Imperii peteretur et nervus aliquis ad futura bella pararetur, certus et validus, responsum est non defuturos imperii Principes reipublicae christianae commodis tunc cum res postulet et praesto omnino affuturos Majestati Caesareae, quotiescunque convocentur. Porro autem de bellis hactenus gestis et de gravissimis debitis cum esset propositum: denique et de indubiarum incommodis, quod hoc potissimum tempore sin turcae nostris hominibus nocere soliti: non ignota se auxilia in usus Majestatis Caesareae ordines imperii affirmarunt contulisse, indubiarum autem rationem minime auxilia requirere quod damnosam eam credat ipsa Majestas Caesarea. Haec de Comitibus. Est adhuc in eodem statu is, de quo Vestra dominatio Illustrissima querit. Est autem heri suo functus munere ut antea est solitus. Imo ut ego quidem audio, fit seuerior et blasphemica idololatricaque vocat ea, quae nos curvatis genibus colimus. Copiosior futurus eram. Sed prohibuit tabellarii Vestrae dominationis Illustrissimae festinatio. Servet Deus Vestram dominationem Illustrissimam et amet. Viennae XI. Septembris MDLVIII. Ejusdem Vestrae dominationis Illustrissimae

Servitor
CASPAR PECZY.

Külczim: Illustrissimo Domino Domino Thomae de Nadasd Palatino Regni Hungariae et Majestatis Caesareae Locumtenenti. etc. Domino suo benignissimo.

(Eredeti je a m. k. kam. levéltárban publ. fasc. VIII. Nro. 11.)

GRITTI ÉLETÉHEZ.

Közli: Szilágyi Sándor.

Az alább következő s rendkívüli érdekes hitlevelet akkor adták Magyarország és

Erdély főurai Grittinek, midőn ez kormányzóvá neveztetett ki.

1530. decz. 31.

Nos Joannes Statilius Episcopus Albensis Transsilvaniae, Emericus Czybak Electus Wáradiensis, Item Joannes Bánffij da Alsolijndwa Comes perpetuus Comitatus de Weretze, Palatinus Regni Hungarie ac Judex comanorum Comes Gregorius Pesthyenij de Marthonos Judex curie Regie Maiestatis, Hieronymus de Lasko, Stephanus Báthori de Somlyó Wajjwode Transsiluanenses et Sicularum comites, Gaspar de Raska Comes Comitatus Newgradiensis, Stephanus Druget de Homonna, Joannes Zerechen de Mezthegnyew Comes Comitatus Tholnensis, Franciscus de Bachya prepositus Scepusiensis, Simon de Athina Castellanus et prouisor curie castr Budensis, Thomas de Nadasd, administrator prouentuum Regie Maiestatis, Joannes Dóczy de Zeg, Nicolaus Kozka de Zedlecz, Capitaneus parcium Regni superiorum, Nec non Egregij Benedictus de Beken Locumtenens personalis presentie Regie Maiestatis, Emericus de Saros prothonotarius Judicis curie Regie Maiestatis, Albertus Phijlpešij prothonotarius personalis presentie Regie Maiestatis, Nicolaus de Thelegd, Vice Wajjwoda Transsiluanensis, Michaél Jakchij, Comes Comitatus Zolnok mediocris, Michaél Kesserew de Gybarth, Stephanus Balynthijth, suppressus Capitaneus Rascianorum, Nicolaus Thomori de Kewesd Comes Comitatus Albensis, Petrus Bodó de Mezthegnyew, Joannes de Dombó, Franciscus Somogij de Endréd, Petrus Emreffij de Zerdahel, Ladislaus Nagh de Beer, Stephanus Thomori de Chúch, Blasius de Weche, Capitaneus peditum Regie Maiestatis, Paulus de Barcha, Michael Somlijaj Mattheus Kasfonó, Blasius Cherij, Michael Kwnyowijth, Emericus Pwthnokij, Joannes Zthary de Maria, Franciscus Dobó de Ruszka, Sigismundus de Rohman, Andreas Ispan de Macha, Alijque vniuersi et singuli fideles subditi Serenissimi domini Regis Joannis, domini nostri gratiosissimi, qui in presenti Negocio interfuerunt, Memorie commendamus per presentes literas nostras Quod Nos Illustri et Magnifico domino Ludovico

Gritti gubernatori Regio et Regni Hungarie Electoque Ecclesie Agriensis summo The-saurario et Consiliario Regie Maiestatis, in omnibus, que ad commodum et statum pre-dicti Serenissimi domini nostri Regis nec-non libertatem et conseruacionem Regni pertinerent, pro facultate nostra auxilio esse volumus atque ad hec nos eidem promittimus, Harum Nostrarum Sigilli nostri muni-mine Manusque nostre subscriptione robo-ratarum vigore et testimonio literarum me-diante. Datum Bude Sabato proximo ante festum circumcisionis domini. Anno ejusdem Millesimo Quingentesimo Tricesimo. (Azaz: 1530. decz. 31.)

(Következik 50 pecséthely, me-lyek közül csak 13-ba van a nyomó belenyomva.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)
Publ. fasc. XVI. Nro 59.

BETHLEN JÁNOS BIZONYSÁG LEVELE

Theököly István mellett.

Közli: Szilágyi Sándor.

1663. máj. 6.

Joannes Bethlen de Kis-Bun, Comes Supremus Comitatus Albensis, Celsissimi Transilvaniae Principis Regnique ejusdem Cancellarius Consiliarius ac Gregorius Gylani ejusdem Principalis Celsitudinis intimus Aulae Familiaris, utrique recognoscimus per prae-sentes, intellexisse nos Illustrissimum Domi-num Comitem Stephanum Theököli coram Serenissima Republica Polona aliisque quorum interesse potuisset eo traductum esse cri-mine per nonnullos, quod Celsissimo Principe Domino Georgio Rákóczio bellum in Polonia gerente, exercitui ejusdem, signanter prae-sidio Cracoviensi, cui nos praepositi eramus, comteatum, pulverem, pirium reliquaque ad belli usum necessaria administrasset, ne itaque dictus Comes ficticii illius criminis immeritas ullo uquum tempore sustinere cogatur calumnias, testamur coram Deo et Sanctis ejus Angelis, orbeque Christiano; nihil praedictorum per toties dictum Illustris-simum Comitem nobis ac Celsissimi Principis

Rákócy praesidio Cracoviensi missum ac ad-ministratum, nec talia contra alios tam ne-farie fingentem ultricem Dei omnipotentis dexteram evasurum certo nos credere, prout haec omnia, quemadmodum in veritate testamur, ita in extrema hora DEum nobis propitium optamus. Datum in Ciuitate Sespur-gensi die sexta Maji Anno Domini 1663.

JOANNES BETHLEN (L.S.)

GREGORIUS GILANI. (L.S.)

Kivül: Paria Recognitionalium Gene-rosorum Dominorum Joannis Bethlen et Gre-gorii Gilani.

(Egykoru másolat a m. k. kam. levéltárban.)

A GANCS CSALÁD MONOGRA- PHIÁJÁHOZ.

Közli: Szinyeyi József.

I.

Nos Capitulum Ecclesiae Posoniensis! Damus pro Memoria: Quod accedens personaliter ad nostri praesentiam, Beke filius Petri de Vatha, protestatus dixit: Quod Relicta Joannis Magistri proximi sui omnia Bona ipsius Joannis, quae ipso defuncto remanserunt, videlicet Pecora, et etiam Sata, de quibus Bonis ipse Beke ipsam Dominam ratione suae dotis, et Dotalitiorum debebat expedire, ipso absente, ad domum sui mariti, videlicet Thomae filii Mathiae deduci et de-ferri procurasset, et fecisset; Quae quidem Bona per eundem Beke, Hominem Domini nostri perperam prout in ejusdem Literis videmus contineri, fuissent impedita; imo omnia alia domus utensilia, seu supellectilia ad valorem decem marcarum, asportari pro-curasset. Datum Sabbatho proximo ante Christi nativitatem Anno Ejusdem Millesimo Tercentesimo Vigesimo nono. (L.S.)

II.

Nos Capitulum Ecclesiae Posoniensis! Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: Quod Nicolaus filius..... Bewlvatha; onera, et gravamina Dominarum puellarum Sororum scilicet suarum, caeterorumque

etiam fratrum, proximorum suorum, quorum interest, super se assummen. coram nobis personaliter consitutus, viva voce, sponte, et libere confessus est, per hunc modum: Quomodo ipse totalem, et omnem portionem possessionar. in eadem Possessione Bewlvatha ernen. existen. ipsum Hereditar. concernen. simul cum cunctis utilitatibus, et pertinentiis arabilibus, cultis, et incultis, pratis, faenilibus pascuis, silvis, et nemoribus, aquis, piscinis, et piscaturis, ac quarumcunque utilitatum, et pertinentiarum integritatibus universis vocabulo vocitatis, totumque et omne jus suum, quodcunque in dicta portione possessionaria . . . uissetque, aut habere posset, nihil omnino in eadem pro se, ac pro Haeredibus, et posteritatibus suis reservan. scilicet totaliter, et manus suas excipiendo, Thomae, et fil Blasii. de dicta Bewlvatha, fratribus scilicet suis sangvineis, modo simili Haereditar. concernent, ipsorumque Haeredibus, et posteritatibus universis, intuitu praesentis firmitatis, ac fraternalis dilectionis, dedisset, donasset, et contulisset perpetuo, et irrevocabiliter tenend. possidend. pariter et ipsorum proprias concernend. ad libitum eorum immutand. Imo dictus Nicolaus filius Simonis de Bewlvatha dedit, donavit, contulit coram nobis. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Literas Nostras Sigilli nostri authentici munimine roboratas, duximus concedendas. Datum feria secunda Beati Martiris, Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Sexagesimo nono. (L.S.)

III.

Extractus Documenti Tertii.

Inter Nobiles: Dominam Barbaram Consortem Nobilis Joannis Agijston de Vajka, necnon puellam Magdalenam, filias condam Thomae, filii olim Nicolai Ganch, ut Actrices, ab una; ac Benedictum filium olim Mathaei, filii similiter dicti condam Nicolai Ganch, item alterum Benedictum, filium, ac Dominam Annam, Consortem nobilis Stephani Kovách de Jolka, necnon puellam Euphrusinam, filias Nobilis condam Nicolai Farkas de ea-

dem Jolka, ex condam Domina Prisca ejus Consorte, filia dicti olim Nicolai Ganch procreatos; Praeterea Joannem filium, ac Ursulam filiam Nobilis condam Alberti Literati de Gyorsoka, ex condam Margaretha Consorte ejusdem, filia autem dicti condam Nicolai Farkas progenitos, alterum Nicolaum filium, et Dominam Annam, Consortem Mathaei Pesthij in Moroczhijda residentis, filiam condam Augustini, filii praenominati olim Nicolai Ganch: Porro Sebastianum, et Martinum filios, ac Dominam Annam, Consortem Pauli Madarász, necnon puellas Catherinam et Sophiam, filias omnino condam Stephani, filii olim saepofati Nicolai Ganch; Denique Mathaeum filium, ac Dominam Evam, Consortem Nicolai Bereczk de Albaar, filiam Viti Bijró de Kyralyfia, ex condam Domina Elena, Consorte sua filia vero saepedicti Nicolai Ganch, veluti In Causam attractos, ab alia partibus, intuitu totalium portionum possessionariorum dicti condam Nicolai Ganch de Ganchháza, in Possessione Vajka, ac Praedio Bense, Comitatus Poseniensi, et Insulae Csallóköz ingremiatis habitatum, coram Joanne Leölkeös de Peterfalwa, Judice, ac Universitate Nobilium Praedialium Ecclesiae Strigoniensis Sedis Judicariae Possessionis Vajka amicabilem divisio, ac exinde subsecuta Cambialis permutatis, respectu praefatarum, partibusque praedeclaratis obventarum portionum celebrata, et intervenita. N.B. Anno non apparente.

(Másolat. Kelt 1560-ban. Lásd Nagy Iván „Magyarország családai“ a „Ganch“ családnál.)

GR. PETKI ANNÁHOZ INTÉZETT
LEVELEK.

IV.

Méltóságos gróf asszony,
kegyes patrona asszonyom!

Ma éjszaka haza érkezvén Szebenből, Rhédiger László városi esküdt emberünk, a ki azon könyvet, melynek elküldésit tiszteletes Némethi János Uramra méltóztatott vala Nagyságod bizni, méltóságos gróf hadi fővezér és királyi gubernium praesese Hadik András Uram ó Excellentiájának Nagyságod köszönet

küldésivel együtt alázatosan praesentálta, és az ő Excellentiája Nagyságodnak szóló kegyes válaszló levelét kezemhez vévén, azonnal Huszti Uramtól ezen acclusában Nagyságodnak elküldeni alázatos kötelességemnek tartottam. A midőn is Nagyságod tapasztalt kegyességiben alázatosan ajánlott maradtam

Méltóságos grófné asszonyom Nagyságodnak

Kolosvár, 14-ik Decembris 1766.

érdemetlen, alázatos szolgálja,
kereszt kómja

BÁYER LÁSZLÓ m. p.

P. S. Nagyságod kezeit alázatosan csókolván, instálok és esedezem mély alázatossággal, ha lehetséges, méltóztassék Nagyságod szegény szolgálját, az hol illik, méltóságos plébános urot ez iránt conferálván és egyetértvén, az káptalani hivatalra recommendálni, Nagyságod hiv. szolgálatjára életem fogytái; kötelezvén magamat.

Külczim: Méltóságos született gróf Petki Anna, néhai Méltóságos gróf Göncz-Ruszkai Kornis Antal Uram ó Nagysága meghagyatott méltóságos özvegyének ó Nagyságának, kegyes patrona asszonyomnak mély alázatossággal adassék.

Gyékében.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

V.

Abafája, 22-ik Decembris 1766.

Édes Nagysásom!

Mínthogy személyemben magam alázatos kötelességit nem tehetem, ezen levelem által udvarlok édes Nagysásom Nagysádnak, mely által is jelentem szívemnek igaz kívánságát, hogy az Ur Isten engedje Nagysádnak számos esztendőben érni és tölteni ezen következő szent innepeket is kívánt jó egészségben minden lelki és testi áldásokkal kedves hozzátartozóival igaz, egyenes szívvél óhajtom, kérvén, Nagysád engemet tapasztalt kegyességiben és gratiájában megtartani méltóztassék. (Gyermekeim Nagysád kezeit alázatosan csókolják; az két kisebb beteg az katarushban.) Gr. Teleki Lajosné küldett hozzám két levelet, melyet is ezen alkalmatos-

sággal alázatosan küldök Nagysádnak; és Antal kedves öcsém uramat az több atyafikkal köszöntvén és Nagysádnak kegyes kezeit csókolván maradok

édes Nagysásom Nagysádnak

alázatos, engedelmes szolgálója,
öcsöcse

MIKES ANNA m. p.

Külczim: Madame Madame la Comtesse Donnarriere de Kornis née Comtesse Anna de Petki present.

à

Gyeker.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

VI.

Abafája, 19-dik Junij 1767.

Édes Nagysásom!

Nagysád kegyes levelit alázatos engedelmességgel tiszteltem, mely által is rólam való megemlékezéset édes Nagysásom Nagysádnak nagy alázatossággal köszönem, csókolván Nagysádnak kegyes kezeit hozzám való kegyességiért, melyet mindenkor, de ez uttal is velem tapasztaltatott édes Nagysásom Nagysád, melyre is én érdemetlen voltam s vagyok, és ha az Ur Istennek életem tetszik, továbbra is, míg élek, háláadó kötelességemet bizonyítani meg nem szünöm; szívemből fájlalom pedig édes Nagysásom Nagysádnak egészségtelenségit, az Ur Isten gyógyítsa Nagysádot, lelkemből kívánom sok számtalanoknak szerencséjére, s azok között nékem is, Nagysád érdemetlen szolgálójának örömemre, melyet is hogy az Ur Isten megadjon, én is Isten előtt könyergeni el nem mulatom Nagysádjert; s remélem is, az Ur Isten jobban adja és megtéríti Nagysád egészségit, melyet is hallani óhajtok. (Én édes Nagysásom magam állapotjáról irhatom Nagysádnak, hogy már Istennek hálá az ágyból felkelegetek, annyira vagyok, de többire most is fekszem az nagy erőtlenség miatt és még az házból ki sem mehettem, noha már tizenkét hete mulik súlyos nyavalyámnak, és csak az templomig mennem sem lehet és annyival inkább tovább lehetetlen volna mennem, mely miatt is Kolozsvárra

mennem lehetetlen volna édes Nagysásom, melyet is én is eléggé bánok részemről, és örömet is mennék, de az lehetetlenség nem engedi eztet és az erőtlenség, és ebbéli kegyes gratiáját is meg nem tudom Nagysádnak hálálni, hogy engemet hinni méltóztatik édes Nagysásom Nagysád.) Nincs is kétségem Nagysád kegyességiben, s ennél jobb nem is volna jövődő betegülesemre, de lehetetlen, nem mehetek, félvén addig történendő szerencsétlenségtől, mely könnyen megtörténhetnék, mely miatt kételenítottam itthon maradni és betegedni, noha magam is elég félelemmel vagyok, csak az isten tudja; (de az Ur Istennek erős oltalmában bizom és talám megszánja ezeket az ártatlan apró gyermekeimet és megmaraszt még, melyet most is ez uttal tekintet és emberi reménység felett csudálatoson megtartott és az hálálnak kapujából visszahozott ez életre mindenek csudájára, megmutatván mindeneknek rajtam az ő nagy hatalmát és azt is, hogy az hol az emberi reménység elfogy, ott az isteni segítség; így most is az Ur Isten engemet minden reménység nélkült hagyván, bizom, megszabadit csudálatoson, hogy én is hirdethessem az ő nagy hatalmát és csudálatos szabadtítását mindeneknek.) Nagysád engedelmitől, édes Nagysásom, kedves Antal öcsém uramat szives atyafisággal köszöntetem, és ha ottan vadnak, az főbb kedves atyafiakat is mindnyájon; szivemből óhajtanám, hogy már valaha Nagysádat tisztelhetném, láthatnám, de attól most megfosztatva kelletik lennem, azt sajnálom, mely miatt is Nagysádnak ily hosszas levelemmel alkalmatlankodnom, minthogy ez is jobban esik, ha csak ezzel udvarolhatok is édes Nagysásom Nagysádnak; az uram Nagysád kezeit alázatosan csókolja, és Nagysád mit irjon, megmutattam magának is, és ha Isten engem éltet, az mit most elmulatott, kipótoltatom véle, melylyel helyettem is Nagysádhoz való kötelesség tételiben tartozott volna, minthogy én attól elrekesztve vagyok egészségtelenségem miatt. (Gyermekeim Nagysád kezeit alázatosan csókolják.) Az héten várom ide az asszony ő Nagysát (így), remélem, eljő ő Nagysá (így) holnap, bizonyos alkalmatosságom nem lévén, bizonytalan kelletik levelemet Nagy-

sádhoz küldeni; az fekete posztót elküldvén Héderfájára parancsolatja szerint Nagysádnak, mindjárt azzal ezen levelemet is küldem, gondolván, lesznek Kolosvárról is az temetésen Héderfáján; melylyel is csókolván Nagysád kegyes kezeit, magamat tapasztalt gratiájában ajánlván maradok, míg élek, édes Nagysásom Nagysádnak

alázatos, engedelmes szolgálója
MIKES ANNA m. p.

A levél szélén más irással: Nagysád szolgálja csókolja kezeit, ha rossz ember is, többször elmegyen a jésuvitákhoz ebédre, mert azoknak se felesége, se gyermeke.

PALI.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

Kolozsvár 1848-iki JEGYZŐKÖNYVÉBŐL.

(Folytatás.)

Junius 7-kén 1848-ban Schütz József helyettes szónok elnöklete alatt közönségi ülésben:

186.

A polgári őrsereg részére meghozatott 29,000 töltések egy része az őrségi tagok lövésbeni gyakorlatára kiosztandó lévén, kérdés tételik, ha ki, mi áron és mennyit kaphat azon töltésekből? továbbá, hogy a töltések ára lefizetésére elégtelen őrségi tagok mi módon fognak azon töltésekből résztetni?

Minden századi altanács ajánlatára azon század fizetésre elégtelen tagjainak ingyen, a többinek három-három vxrjával hat-hat töltések rendeltetnek gyakorlatul kiadatni.

Junius 9-kén 1848-ban szónok Gut János elnöklete alatt közönségi ülés.

193.

Olvastatik az idei 183 közgy. sz. a kirendelt bizottmány által: 1., Magyarország nádorához és a magyar felelős miniszteriumhoz. 2., A közlekedési miniszterhez, 3., a pénzügy miniszterhez, 4., az itten mulató

miniszteri biztoshoz tervezett felirások, — továbbá: 5., Biharmegyéhez, 6., Nagy-Váradhoz, 7., Pestmegyéhez, 8., Pest városához, 9., Debreczenhez, 10., Kolozsmegyéhez, 11., Marosszékhez, és 12., Maros-Vásárhelyhez intézett felszólítások:

Helyben hagyatván, tisztába iratásuk, s a Pestre menő városi küldöttség által felküldendőkön kívül az illető helyekre szokott alakbani elküldetések a főbíróra bizatik. — A Pestre menendő küldöttséget illetőleg, annak mi módon leendő felküldetése iránt véleményezzen, az idei 183 sz. a. kirendelt bizottság, egyszersmind a küldöttségre is személyeket jeelve ki.

194.

Idei 185 sz. alatti közgyűlési végzés nyomán ismételtetett a közeledő július 2-ki országgyűlésre menendő követek választói egybenirásának, jelesen az idő rövidege okán, minél előbb leendő megtétele:

A felhozott és tekintet érdemlő idő rövidege okán az idei 185 számú közgyűlési végzés megváltoztatásával a választóknak a jelen erdélyi, e részben alkotott törvény-cikk értelmében egybeírása meghatározottatik. Minélfogva a középponti bizottmány főbírói elnöklet alatt: kir. bíró Verestói Mihály, tanácsos Pataki József, szónok Gut János, Hegedüs Sándor, Váradi János, Nagy Péter, Simon Elek, Kollát Sándor, Balázs József, Varga Ferencz, Méhes Sámuel, Füle István, Dr. Szóts József, Filker Elek, Földesi István, Basa Miklós, Dietrich Samu, Tauffer József, Takács János, Nagy Ferencz Szentpéteri Imre, Kenyeres Károly személyekben kirendeltetik, — mely központi bizottság teendője leszen az egybeírásnak fiók bizottmány utjáni megejtetése, s az egybeírás megestével és megállítással a választásnak is maga idejében megtétele, s törvényes módon bevégzése.

*

Junius 16-án 1848-ban szónok Gut János elnöklete alatt közönséges gyűlés.

201.

Az 1847⁸/₈ magyarhoni 5-ik törvénycikk 11-ik §-sa értelmében indítványoztatik a

választás megtételei kinevezett középponti bizottmány felhűtöltetése:

A kérdéses bizottmány jelenlevő tagjai az érintett hűtöt tegyék le mindjárt, s a jelen nem levők azon középponti választmány gyűlésiben. Minek következtében főbíró Gróis Gusztáv, kir. bíró Verestói Mihály, tanácsos Pataki József, szónok Gut János, Hegedüs Sándor, Váradi János, Nagy Péter, Simon Elek, Kollát Sándor, Balázs József, Schütz József, Méhes Sámuel, dr. Szóts József, Földesi István, Basa Miklós, Dietrich Samu, Tauffer József, Takács János, Nagy Ferencz, Szentpéteri Imre, Kenyeres Károly mint jelen volt tagok felhűtöltettek; a jelen nem lévő tagok, u. m. Varga Ferencz, Füle István, Filker Elek kötelesek lesznek a központi választmány gyűlésben hűtöt mondani.

202.

Miniszteri kormány alatt a törvényhozó test eleibe adandó törvényjavallatok az eddig gyakorlatos regia propositiokként a törvényhatóságokhoz előlegesen le nem küldetvén, ennél fogva ezen városnak, mind az öszves ország törvényhatóságának többé módja nincsen követi utasítások adására. — S így jövőben a követ nem küldői utasítását s akarátját, hanem saját meggyőződését fogja nyilvánítani. Miből kifolyólag mellőzhetlen előre tudni a követségre választandónak politikai nézetét, arra pedig, hogy a tudathassék, s annak nyilvánítása kezesítésül is szolgáljon a választóknak, hogy választottja nézeteihez, elveihez hiv marad, szükséges, hogy a választatását óhajtó politikai hitvallását nyilvánítsa. Ennél fogva indítványoztatik, hogy minden, ki követté választatást óhajt, előlegesen nyilatkozzék nézetei felől, s ez által lehetségesítették minden választó részére nézetei szerint a városnak kívánataival, saját elveivel megfelelő követnek választatása. Mivel pedig városunk főbírája ez előtt is, jelenben is országgyűlési követséget viselven, hihető a jelen hongyülésre is követkénti megválasztatása, mely minőségben, mint e városról eltávozó, főbírói köteleességének meg nem felelhetvén, javallatik a főbírói hivatalnak azon esetre mikénti betöltése felőli intézkedés. Mely két rendbeli indítvány tár-

gyalása alatt felmerülvén a város által felküldendő követek mellé már régebb szóban forgó követek választása és felküldése, határozatik, miszerint:

Az indítványban érintett körülmény és kor megkívánja, hogy minden, ki követté választatását óhajtja, politikai elvei, jelesen a város jövődjét nagy részben feltételező vasut iránti nézetei felől nyilatkozzék, — mindazáltal, minekutánna a magyarhoni 1847/s-diki 5-ik törvényzikk 3-ik §-sa a törvény azon rendeletének, miszerint törvényhozási nyelv egyedül a magyar, megfelelni képes 24 éves választót választhatónak nyilvánít, ennél fogva a választó joga a választásra nézt nem korlátoltathatik, hanem teljesen szabadságában áll, azon, bár politikai hite felől nem nyilatkozott, egyént választani, ki tetszend a törvény által választhatóknak kijelöltek közül. — Ha pedig bármely köztiszt követségre megválasztatnék, más helyettesíteni a népi tisztválasztóság joga. — Bizonytalan szükségességü potló követek követkedhetőséig merőben feleslegesek, s a rendes követekkel együtti felküldetések esetében a házi pénztár, legalább a szükség esetéig méltatlanul terhelők, előlegesen választatni nem fognak.

*

Junius 17-én 1848-ban szónok Gut János elnöklete alatt közönségi ülés.

210.

Idei 183 közgy. sz. a. kirendelt vasuti bizottmány idei 193 számú megbízatása nyomán tudósítását megteszi szóval, miszerint a Pestre felküldendő bizottság költségeit egybetétel utján véli fedezendőnek; — küldött-ségi tagok ajánlatára nézt pedig előlegesen felszólítandónak határozta a közgyűlést, ha azokat nem kívánja-e maga választani; azon esetre pedig, ha a gyűlés választani nem kíván, — hanem a bizottság által ajánlottakat kívánja tudni, kész azoknak bejelentésével is.

Ezzel egybefüggőleg a főbiró jelenti, hogy nála több a bizottság által küldöttékül

kijelöltek bővebb megfontolás után kihagyatásokat kérték.

Egyszersmind a gyűlés előtt dr. Szóts József, Dietrich Samu, gróf Mikes János, Jónás Ferencz és Jónás Dániel készeknek nyilatkoztak a város érdekében saját költségükön ezen küldöttségben részt venni:

A közgyűlés küldötteket nem választ, s minekutánna az önként és saját költségükre ajánlkozott tagok személyében teljesen megnyugszik, oly további utasítással fogadja el őket a város részéről Pesten az országgyűlése alatt jelesen a vasut érdekében munkáló biztosainak, miszerint a Debreczen,- N.-Várad- Somlyó vagy Debreczen-Somlyón át egyenest Kolozsvárnak hozandó vasutnak nemcsak kinyerését, de minél előbb mint a város jövődjét feltételező tárgynak minél előbb létre jöttét] teljes erejükből munkálni törekedjenek.

211.

Olvastatik kormányzó, gróf Teleki József ur idei 1478 e. számú a tanácshoz küldött s idei 1499 tan. számmal jegyzett tudósítása, mely szerint urunk királyunk Innsbruck városából idei május 29-ről a kormányzóhoz magyar nyelven intézett kéziratánál fogva a kormányzó urnak megirni méltóztatott, miszerint István főherczeg, Magyarország nádora és kir. helytartója hatóságát Erdélyre is kiterjesztette:

Örömmel fogadtatott.

212.

Olvastatik a kir. kormánynak idei 7039 számú idei 2501. tan. számmal jegyzett kerülő rendelete, mely mellett urunk királyunk idei május 20-án kelt udv. számú népeihez, azok megnyugtatóására tett abbeli nyilatkozatát küldi meg 10 példányban közhirrre tétel végett, miszerint Bécsből eltávolítására az ottan keletkezett rendzavaró párt miatt határozta magát, de távol attól, hogy a martiusi napokban ajándékozottakat visszavonni kívánná, népei méltányos kívánatát továbbra is meghallgatandja, csak hogy azok törvényes uton és alakban terjesztes-

senek fel, nem pedig egyesektől megbízás nélkül, fegyveres kézzel csikartassanak ki:

Urunk királyunk nyilatkozata megnyugtatásul szolgál, s a legfelsőbb intézkedés szerint köröztetése teljesíttessék.

218.

Olvastatik a k. kormánynak idei 7273 számú idei 2503 tan. számmal jegyzett kerülő rendelete, melyben az idei június 6-án az urbéresség s urbéri terhek eltörléséről hozott országgyűlési törvény megiratik és kihirdetése rendeltetik;

Tudásul vétetvén, kihirdetése rendeltetik, mire nézt a szükséges kihirdetésnek Feleken megtételére kirendeltetnek: tanácsos Szathmári P. Gábor, szónok Gut János, aljegyző Veszprémi László, városgazda Tauffer Ferencz, sz.-bíró Bán István; a város jószágában a haszonbérli közösségekkel a szükséges számvetés megtartása és a majorság földeknek visszavétele a tanácsra bizatik.

Június 21-én 1848-ban főbirói elnöklet alatt közgyűlés.

A főbiró kérdést tesz a gyűléshez a felől, hogy minekutánna közgyűlésileg meghatározott az, miszerént a követté választó köztiszt helyébe a helyettesítést a népi választóság tegye meg, ezen intézkedést a gyűlés minden, a város érdekében vagy másként is eltávozó tisztekre, melyek lesznek: tanácsos, jegyző vagy szolgabírák, értetni, s ezek helyébe is a helyettesítést a választók által megtétetni kívánja-e?

A közgyűlés idei 203 számú végzésében csak a követté választó köztiszt helyébeni helyettesítést határozván a választók által megejtendőnek, a más minőségben eltávozók hivatalábani helyettesítés az eddig gyakorlott módon fog megtétetni.

Június 24-én 1848-ban főbirói elnöklet alatt közgyűlés.

217.

Olvastatik kir. Helytató és nádor István főherczegnek idei 377273 számú belügyminiszter Szemere Bertalan által ellenjegyzett rendelete, mely szerént az Európa szerte, ugy hazánk körül, sőt annak kebelében aggasztólag mutatkozó eseményeknél fogva ő Felsége nevében az országgyűlést (melynek tárgyai főkép a korona és haza fennállását biztosító eszközök lesznek) a folyó év Szt.-Jakab hava 2-ik napjára eső pünkösöd utáni 3-ik vasárnapra Pest városába összehívni szükségesnek ítélte. Ennél fogva meghagyja közönségünknek, hogy a kitett helyre és időre a magyar országgyűlési 1848-ki 5-ik és Erdély országgyűlési 1848-ik 1-ső és 2-ik törvénycikkekben meghatározott számban és módon választandó képviselőket elküldeni a törvényekben megrendelt büntetés terhe alatt esmerje kötelességének.

Egyszersmind jelenti a főbiró, hogy az erdélyi jelen országgyűlésen a követválasztás tárgyában hozott törvénycikkeket ő felsége meghagyásából a nádor kir. helytartó Szemere Bertalan ellenjegyzése alatt megerősítvén, ezen megerősítés a legközelebbi országgyűlésen felolvastatott:

A nádori rendelet éljenzések közt, valamint a főbiró követi tudósítása, örömmel vétetett.

218.

A követválasztói bizottmány részéről jelentetik, hogy a bizottmány a követválasztás idejéül június 26 és 27-ik napjait, helyüül pedig a magyar-kapu előtti tért, eső esetére az nnitariusok templomát jelölte ki, — mit hirdetések és falragaszok által is közhírré tétetend:

Szolgál tudásul.

(Folytatása következik.)